

BİYOLOJİ ÖĞRETİMİ ÜZERİNDE DÜŞÜNCELER

I

OKULLARIMIZDA BİYOLOJİ ÖĞRETİMİNİN BUGÜNKÜ DURUMU

Dr. FEVZİ ÖZTİĞ

İstanbul Üniversitesi, Farmakobotanik Enstitüsü asistanı

Okul ders kitaplarının serbest telifte terk edilmesinden sonra, yayımlanmış olan ve muhtelif derecedeki okullarımızda okutulmakta bulunan biyoloji kitaplarını ana hatları ile gözden geçirmek suretiyle edindiğim intibai bu yazımda kısaca belirtmek istiyorum. Bu hususta yapılacak incelemeler sonunda şu hükme varmak mukadderdir: Biyoloji öğretiminde takip edilmesi gereken pedagojik metod ve özenilen gayeden henüz çok uzak bulunuyoruz.

20-25 yıl evvelki bizim neslin okuduğu devreyi hatırlayarak, mukayese etmek istedim. Arada metod ve zihniyet bakımından hemen hiç bir fark olmadığını üzüntü ile tesbit ettim. Tek fark göze çarpyordu, o da ifade ve terimlerden ibaretti! Şu nokta artık kesin bir hakikat sayılabilir ki, okullarımızda geniş ölçüde öğretim reformuna ihtiyaç gösteren ders grupları arasında "Biyoloji" en başta gelmektedir. Biyoloji öğretiminde en önemli olan nokta, öğrencilerde müşahede ve deneylere dayanan müsbet bir hayat görüşünü kurmağa çalışmaktır. Bu bakımdan bugünkü öğretimde göze çarpan eksik cihetlerden biri, hâlâ eski devirlerin hatalı usullerinden olan nazari bilgilerle öğrencinin hâfızasına lüzumsuz yere yüklenmektir. Bundan başka farklı öğretim kademeleri için yazılmış kitaplar tetkik edilince görülecektir ki, öğretimde öğrencinin seviyesi asla göz önünde bulundurulmamış ve modern pedagojik usullerden hemen hiç faydalanılmamıştır. Bu şekilde yapılan biyoloji öğretiminden ne derece fayda sağlandığını, tahsilini ikmal ederek hayata atılmış bulunan nesiller pek iyi bilirler. Bunun en müsbet delillerinden biri de, bir çok imtihanlardan geçmek suretiyle üniversiteye girmeye muvaffak olmuş öğrencilerin bile bu bilimdeki bilgilerinin, bilhassa tatbiki sahada hayret edilecek derecede kifayetsiz olduğunu her yıl F.K.B. sınıflarında teessürle müşahede etmemizdir.

Üniversiteye kadar yükselmiş bulunan öğrencilerdeki bu mühim noksanlara mukabil, ilk okulda okutulmaya uğraşılan biyolojik konuların hayli yüksek ve yüklü olması karşısında hayret etmemek de imkânsızdır. İlk okul dördüncü sınıf için yazılmış tabiat bilgisi kitaplarında bitkiler bahsinde “filojenetik taksimat”ın bile ihmal edilmediğini görüyoruz. Halbuki hemen bütün orta öğretim kademelerinde ilmi sınıflandırmalardan ziyade, pedagojik usuller tercih edilerek pratik bir sıranın gözetilmesi elzemdir. Bu itibarla orada takip edilmesi gereken konu sırası, malûmdan meçhule, yakından uzağa doğru bir istikamette olmalıdır. Tetkik ettiğimiz ilk okul kitaplarında görülen tenkide değer diğer bir noktada, ilksel bitkilerden bahsedilirken, onların morfolojik görünüşleri hakkında hiç bir bilgisi bulunmayan öğrenciye doğrudan doğruya mikroskopik resimler üzerinde izahat verilmesidir. (Meselâ *Spirogyra* gibi!)

Yine aynı kitapta Eğreltilerden bahsedilirken “damarlı bitkiler” diye adlandırılmış olması, klâsik bir tasnifin tesiri altında kaldığını, fakat noksan bir şekilde ifade edildiğini göstermektedir. Çünkü Eğreltiler hakikatte ancak çiçeksiz bitkilerin damarlılar grupunu teşkil ederler ki, esasen böyle bir bilimsel tasnife bu sınıf için hiç lüzum yoktur. Ayrıca kısaltmalar zoru ile mühim hatalara düşülmesinin de öğrenciler için zararlı bir hareket olacağı aşîkârdır.

Orta okul ve lise kitaplarına gelince: Bunlarda da genel olarak, yukarıda temas ettiğimiz hatalar göze çarpmaktadır. Konular umumiyetle tam sınıf seviyesine göre işlenmemiş, yüksek okulların ders kitaplarından gelişi güzel kısaltmalar yapılarak, ekseriya insicamsız bir bilgi, cümleler arasına sıkıştırılmıştır. Özel pedagojik esasların tatbikine hiç kıymet verilmediği, orta öğretimin bu kademelerinde maalesef konuların bir çoğunda ayrıca ilmi hatalara da rastlanmakta veya çok eskimiş teorilerin hâlâ tekrarlanmakta olduğu görülmektedir.

Okullarımızdaki biyoloji öğretiminin bugünkü durumunu bir kaç kelime ile ifade etmek istersek, bunun, aynı hızla yürümek mecburiyetinde olduğumuz medenî dünyanın ileri cemiyetlerindeki seviyeden hayli uzak olduğunu ve bu sahada esaslı bir reforma ihtiyaç hissedildiğini belirtmek kâfidir. Ancak bu sayededir ki, yüzyılların ihmalini kısa zamanda telâfi etmek mümkün olabilecektir. Biyoloji öğretiminde şekilcilik yerine öz ve ruh konulduğu ve bu arada bilhassa tabiat sevgisi ve biyolojikecessüs hislerinin geliştirilmesi ön plânda tutulduğu takdirde, bu kültürel dâva ancak o zaman müsbet istikamete yöneltmiş olacaktır. Biz, böyle bir kültürel yükselişin, her kademedeki öğretim mensuplarının gayret ve himmetleri ile teessüs edecek kuvvetli bir çalışma birliği sayesinde kısa zamanda tahakkuk edeceğine inanıyoruz.